

ENW'R PWYLLGOR CRAFFU	Pwyllgor Craffu - Gwasanaethau
DYDDIAD Y CYFARFOD	11 Ebrill 2013
TEITL YR EITEM	Gofal Cartref
AELOD CABINET	Y Cyngorydd R H Wyn Williams

1. Y Cyd-destun

Mae'r adroddiad yma yn cael ei chyflwyno yn dilyn cais gan y Pwyllgor Craffu ynglŷn â ddarpariaeth gofal cartref. Gofynnwyd i'r adroddiad gyfarch y canlynol:

- "Sut mae'r ddarpariaeth gofal cartref yn gweithredu?"
- Ymateb i bryder a fynegwyd ynglŷn â "diffyg siaradwyr Cymraeg"
- Diweddariad ynglŷn â chontractau oriau gwaith gweithwyr gofal cartref y Cyngor.

2. Tros olwg o'r ddarpariaeth yng Ngwynedd

Rhai ffeithiau:

- Darparir ar hyn o bryd o ddeutu 9,250 o oriau gofal cartref yng Ngwynedd yn wythnosol i 1,300 o bobl (Mawrth 2013).
- Mae cyfanswm nifer oriau gofal cartref wedi gostwng dros y blynyddoedd diwethaf e.e. darparwyd tua 11,000 o oriau'r wythnos yn 2008-9 i'w gymharu â'r 9,250 o oriau cyfredol.
- Darperir gofal cartref gan wasanaeth darparu mewnol y Cyngor a gan yn bennaf 8 cwmni yn y sector annibynnol.
- Mae canran ddarpariaeth y sector annibynnol wedi cynyddu dros y blynyddoedd diwethaf i tua hanner cyfanswm oriau gofal cartref.
- Cost uned gofal cartref a ddarperir gan y Cyngor yw £17.92 yr awr.
- Uchafswm cost uned yn y sector annibynnol yw £14.35 yr awr am wasanaeth trefol a £15.50 yr awr am wasanaeth gwledig. Diffinnir gwledig fel unrhyw le sydd 5 milltir neu fwy tu allan i dref.

- Ers Chwefror 2013 mae'n ofynnol i reolwyr darparwyr gofal cartref gofrestru gyda Chyngor Gofal Cymru. Mae'r holl gwmnïau sydd yn gweithredu yng Ngwynedd yn cydymffurfio a'r disgwyliad yma.
- Ar gyfartaledd mae 76.5% o staff gofal cwmnïau annibynnol wedi derbyn cymhwyster NVQ lefel 2 neu 3. Mae yna amrywiaeth rhwng cwmnïau, gyda'r uchaf wedi hyfforddi 90% o'i staff a'r isaf gyda 50% o'i staff wedi cymhwyso i lefel NVQ 2 neu 3.
- Mae 70% o staff gofal cartref gwasanaeth darparu'r Cyngor wedi derbyn cymhwyster NVQ lefel 2 neu 3. Y bwriad yw sicrhau bod 100% o'r staff gyda'r cymhwyster priodol o fewn y ddwy flynedd nesaf.
- Mae holl reolwyr y cwmnïau sector annibynnol yn o gystal â rheolwyr gwasanaeth darparu'r Cyngor wedi cymhwyso i lefel NVQ 4 neu Ddiploma 5 Rheoli ac Arwain Mewn Gofal Iechyd a Chymdeithasol.

3. Gwasanaeth yn unol ag arferion ieithyddol ag anghenion ieithyddol y defnyddiwr.

Noder yn y contract gofal cartref y dylid darparu gwasanaeth gofal cartref yn dewis iaith yr unigolyn sydd yn derbyn y gwasanaeth. Argymhellwyd gan y Ganolfan Gynllunio Iaith y dylid newid y cymal yma yng nghyd-destun Mwy na Geiriau - Fframwaith Strategol ar gyfer Gwasanaethau Cymraeg mewn Iechyd, Gwasanaethau Cymdeithasol a Gofal Cymdeithaso i "yn unol ag arferion ieithyddol ag anghenion ieithyddol y defnyddiwr"

Ein bwriad wrth gomisiynu gwasanaeth gofal cartref yw sicrhau cydymffurfiaeth a'r disgwyliad yma.

Er hyn mae yna eithriadau lle nad yw'r ddarpariaeth wedi cael ei roi yn unol ag anghenion ieithyddol yr unigolyn. Er mwyn gwella hyn mae'n ddisgwyliad bellach bod gwybodaeth eglur yn cael ei rannu gyda'r cwmnïau gofal cartref ynglŷn â'r iaith y mae'r unigolyn yn dymuno derbyn ei wasanaeth gofal cartref.

Mae canran staff dwyieithog gofal cartref y cwmnïau sector annibynnol ar gyfartaledd yn 84%. Mae'r amrediad rhwng 98% o staff dwyieithog gan y cwmni gyda'r canran uchaf i 55% o staff dwyieithog gan y cwmni gyda'r canran lleiaf.

Mae'r holl gwmnïau yn awyddus iawn i recriwtio staff dwyieithog. Mewn rhai ardaloedd gall hyn fod yn anodd.

Cyfyd cwestiwn yn y cais am yr adroddiad yma ynglŷn ag ymchwiliad gan Y Comisiynydd Iaith i ddefnydd o'r Gymraeg. Ni fydd ymchwiliad y Comisiynydd yma yn ymwneud a gofal cymdeithasol ond yn hytrach yn canolbwyntio ar elfennau o wasanaeth lechyd .

4. Gwasanaeth Ysbyty

Gofynnwyd hefyd gan y Pwyllgor Craffu am ddiweddariad "ynglŷn â'r berthynas rhwng Ysbytai a Gwasanaethau Cymdeithasol" yng nghyd-destun gofal cartref a galluogi ar y penwythnosau.

Nid oes darpariaeth gwaith cymdeithasol ar gael ar y penwythnosau ar wahân i'r Tîm Tu Allan i Oriau sydd yn bennaf gyfrifol am ymateb i argyfyngau.

O safbwynt darpariaeth galluogi trefnir cynlluniau gofal yn ymwneud a hyn yn ystod wythnos gwaith gan weithwyr cymdeithasol o'r timau oedolion yn y tair ardal a gan dîm gwaith cymdeithasol Ysbyty Gwynedd. Os yw claf yn cael ei anfon adref o ysbyty ar y penwythnos yna fe drefnir asesiad i gyflwyno galluogi cyn gynted a bo modd ar y dydd Llun neu'n fuan wedyn.

5. Contractau oriau gwaith gweithwyr gofal cartref y Cyngor Gwynedd

Yn ystod Chwefror a Mawrth 2013 mae'r uned Darparu wedi bod yn cynnal cyfweiliadau gyda'r gweithlu er mwyn rhoi cytundebau gwaith parhaol iddynt. Rhagwelir, fel mae'r adroddiad yma yn cael ei ysgrifennu, y bydd y cytundebau yn weithredol ym mis Ebrill 2013.